

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในรูปของการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความคิดอย่างมีเหตุผล เพิ่มความสามารถในการผลิตทำให้มนุษย์มีคุณภาพที่ดีขึ้น หรือเรียกว่าการเพิ่มมูลค่าของทุนมนุษย์ (Human Capital) การศึกษายังส่งผลทางอ้อมในการพัฒนาความรู้สึกรักชาติ ทศนคติ ทักษะในการใช้เหตุผล วิจัยอนุมานในการตัดสินใจเหตุการณ์ต่างๆ รวมถึงด้านคุณธรรมและจริยธรรม อันทำให้เกิดประโยชน์สุขต่อสังคมโดยรวม นอกจากนี้ การศึกษาส่งผลต่อการผลิตและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ดังจะเห็นได้จากประเทศที่พัฒนาแล้ว หรือประเทศผู้นำทางเศรษฐกิจของโลก เช่น ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา ประชากรในประเทศเหล่านี้ส่วนใหญ่นับได้รับการศึกษาในระดับสูง

จากการศึกษาของ Schultz (1960) ศึกษาพบว่าร้อยละ 20-40 โดยประมาณของผลผลิตรวมที่เพิ่มขึ้นเป็นผลมาจากการลงทุนทางการศึกษา เนื่องจากการลงทุนทางการศึกษาทำให้แรงงานมีประสิทธิภาพในการผลิตที่เพิ่มขึ้น ทำให้ผลผลิตรวมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ Alfred Marshall กล่าวว่า “การศึกษาเป็นการลงทุน การลงทุนนี้มีผลตอบแทนสูงกว่า การลงทุนชนิดอื่น” Adam Smith (1952) มีความเห็นว่า “การศึกษาเป็นการลงทุนเพราะทรัพย์สินของชาติ (The Wealth of Nations) เพิ่มขึ้นได้ จากคนงานที่ใช้ฝีมือที่ตนร่ำเรียนลงทุนแสวงหามา”

การศึกษาของนักเศรษฐศาสตร์อื่นๆ เช่น Hansen, Becker และ Hanoch ในสหรัฐอเมริกา Mark ในอังกฤษ และ Carnoy ในลาตินอเมริกา ก็แสดงให้เห็นว่าอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนทางการศึกษามีค่าสูงกว่าผลตอบแทนจากการลงทุนด้านอื่นๆ ทำให้คนเริ่มมองเห็นว่าการศึกษามีส่วนสำคัญในการเพิ่มผลผลิตและพัฒนาประเทศด้วย (ไชยา เบญจพลากร, 2539)

นอกจากนี้ Benson (1978) ได้ให้ความคิดเห็นว่า “ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของประเทศเกิดจากการลงทุนเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แต่การที่มนุษย์จะมีทักษะและเป็นคนที่มีผลิตสิ่งต่างๆ นั้นมาได้ ต้องเกิดจากระบบการศึกษา ด้วยเหตุนี้เองความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจจึงขึ้นอยู่กับการลงทุนทางการศึกษา”

หากมองว่าการศึกษาเป็นการลงทุนอย่างหนึ่ง ซึ่งผู้ลงทุนจะได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนเมื่อจบการศึกษาไปแล้ว โดยผลตอบแทนที่ได้รับนั้นอาจอยู่ในรูปของตัวเงินหรือรายได้ที่

เพิ่มขึ้น และสิ่งที่ไม่ใช่ตัวเงิน เช่น ความภาคภูมิใจของผู้ศึกษาและครอบครัวของผู้ศึกษา ความน่าเชื่อถือในสังคม เป็นต้น ต้นทุนทางการศึกษาก็เช่นเดียวกันมีทั้งต้นทุนในรูปของตัวเงินซึ่งได้แก่ ค่าธรรมเนียมการศึกษา ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าเดินทาง และต้นทุนทางอ้อมหรือต้นทุนค่าเสียโอกาส ได้แก่ ค่าจ้างแรงงานที่ผู้ศึกษาควรได้รับถ้าเลือกทำงานแทนที่จะเลือกศึกษาต่อ ดังนั้นในการตัดสินใจศึกษาต่อหรือไม่ จึงจำเป็นต้องพิจารณาต้นทุนที่เสียไปเทียบกับผลประโยชน์ที่ผู้ลงทุนคาดว่าจะได้รับในอนาคต

ปัจจุบันแนวโน้มของผู้เข้ารับการศึกษาต่อในระดับปริญญาโทมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอันเป็นผลจากปัจจัยต่างๆ เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศที่ต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญในด้านต่างๆ เพิ่มมากขึ้น ตลอดจนถึงค่านิยมในสังคมที่ให้ความสำคัญและให้เกียรติผู้มีการศึกษาสูง ซึ่งความต้องการศึกษาต่อในระดับปริญญาโทที่เพิ่มขึ้นนี้ส่งผลให้สถาบันการศึกษาต่างๆ เปิดสอนหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนมากขึ้น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นมหาวิทยาลัยหนึ่ง que เริ่มจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตั้งแต่ พ.ศ.2517 โดยเริ่มแรกเปิดรับนักศึกษาปริญญาโทเพียง 3 สาขา จนกระทั่งถึงปัจจุบัน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีหลักสูตรระดับปริญญาโท 143 หลักสูตร หลักสูตรระดับปริญญาเอก 51 หลักสูตร (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2551) โดยในหลักสูตรจำนวนนี้ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้เปิดหลักสูตรสาขาวิชาร่วมซึ่งเป็นหลักสูตรที่มีการรวมกันของศาสตร์มากกว่า 1 ศาสตร์ โดยอาจเป็นศาสตร์ในกลุ่มสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หรือกลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีมุมมองต่อปรากฏการณ์ต่างๆ กว้างขวางขึ้น สามารถเชื่อมโยงศาสตร์หลายๆศาสตร์เข้าด้วยกันจะช่วยให้ช่วยในการแก้ไขปัญหาและพัฒนางานต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นหลักสูตรสาขาวิชาร่วมจึงเป็นหลักสูตรที่มีผู้ให้ความสนใจเป็นจำนวนมาก โดยผู้ที่สนใจหลักสูตรดังกล่าวนี้มักสอบถามถึงข้อมูลของหลักสูตรและค่าธรรมเนียมการศึกษา ในการศึกษาครั้งนี้จึงทำการศึกษาด้านทุนของการศึกษาของนักศึกษาหลักสูตรสาขาวิชาร่วม โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) ต้นทุนส่วนบุคคลของนักศึกษา ได้แก่ ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน 2) ต้นทุนค่าเสียโอกาส 3) ต้นทุนทางการศึกษา ได้แก่ ค่าธรรมเนียมการศึกษาที่นักศึกษาจ่ายให้กับมหาวิทยาลัย เพราะถ้าเราสามารถทราบถึงต้นทุนที่นักศึกษาใช้จ่ายไปตั้งแต่เริ่มศึกษาจนจบการศึกษาจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจเข้าศึกษาในหลักสูตรดังกล่าวและหลักสูตรที่มีลักษณะใกล้เคียงในการวางแผนการใช้จ่ายเพื่อการศึกษา เช่น การออมหรือการกู้ยืมเพื่อการศึกษา นอกจากนี้ผู้ที่สนใจเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโทยังสามารถนำต้นทุนในการศึกษาไปเปรียบเทียบกับผลตอบแทนที่เขาคาดว่าจะได้รับในอนาคต ว่าคุ้มค่าแก่การลงทุนทางการศึกษาหรือไม่ ซึ่งในส่วน of ต้นทุนทางการศึกษาหรือค่าธรรมเนียมการศึกษาจะวิเคราะห์ถึงการจัดสรร

ค่าธรรมเนียมการศึกษาไปยังหน่วยงานต่างๆ ว่าเป็นค่าใช้จ่ายด้านใดบ้าง เพื่อจะเป็นประโยชน์ในการประมาณการค่าธรรมเนียมของหลักสูตรที่จะเปิดได้อย่างเหมาะสม

1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อวิเคราะห์ต้นทุนของการศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาโทในหลักสูตรสาขาวิชาร่วม (ภาคพิเศษ) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2. เพื่อวิเคราะห์การจัดสรรค่าธรรมเนียมการศึกษาหลักสูตรสาขาวิชาร่วม (ภาคพิเศษ) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลจากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงต้นทุนทางการศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาโทในหลักสูตรสาขาวิชาร่วม (ภาคพิเศษ) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผน ประเมินกำลังทรัพย์ เตรียมทุนที่ใช้ในการศึกษา และสามารถเปรียบเทียบต้นทุนกับผลตอบแทนที่นักศึกษาคาดว่าจะได้รับในอนาคต
2. การวิเคราะห์การจัดสรรค่าธรรมเนียมการศึกษาหลักสูตรสาขาวิชาร่วม (ภาคพิเศษ) จะเป็นประโยชน์ในการวางแผนการเปิดสาขาวิชาร่วมเนื่องสาขาจะได้ทราบว่าค่าธรรมเนียมที่เก็บจากนักศึกษาแล้วจัดสรรไปยังหน่วยงานต่างๆ นั้นเป็นค่าใช้จ่ายด้านใดบ้าง เพื่อจะประมาณการค่าธรรมเนียมของหลักสูตรที่จะเปิดได้อย่างเหมาะสม

1.4 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาโปรแกรมในหลักสูตรสาขาวิชาร่วม (ภาคพิเศษ) ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 7 หลักสูตร ได้แก่

1. หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม
2. หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา
3. หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโภชนศาสตร์ศึกษา
4. หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการจัดการ
5. หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมเกษตร
6. หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสาธารณสุขศาสตร์
7. หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อศิลปะและการออกแบบสื่อ

1.5 นิยามศัพท์

หลักสูตรสาขาวิชาวิหาร่วม (Multidisciplinary) หมายถึง หลักสูตรที่มีการรวมกันของศาสตร์มากกว่าหนึ่งศาสตร์ เพื่อให้ผู้เรียนมีมุมมองต่อปรากฏการณ์ต่างๆ กว้างขวางขึ้น มีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้นนอกเหนือจากการเรียนเฉพาะศาสตร์ใดศาสตร์หนึ่งซึ่งเป็นการบูรณาการศาสตร์ในหลักสูตรอย่างลึกซึ้ง

ต้นทุนของผู้ให้บริการหรือต้นทุนของสถาบัน หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่สาขาวิชาหรือมหาวิทยาลัยต้องใช้จ่ายเพื่อการศึกษาของนักศึกษาตลอดหลักสูตร ได้แก่ ต้นทุนดำเนินการ

ต้นทุนส่วนตัวของนักศึกษา หมายถึง ค่าใช้จ่ายของนักศึกษาในระหว่างศึกษาเพื่อการครองชีพและเพื่อการศึกษา ได้แก่ ค่าธรรมเนียมและค่าบำรุงต่างๆ ค่าเช่าที่พัก ค่าวัสดุอุปกรณ์เพื่อการศึกษา ค่าอาหาร ค่ากิจกรรม เป็นต้น